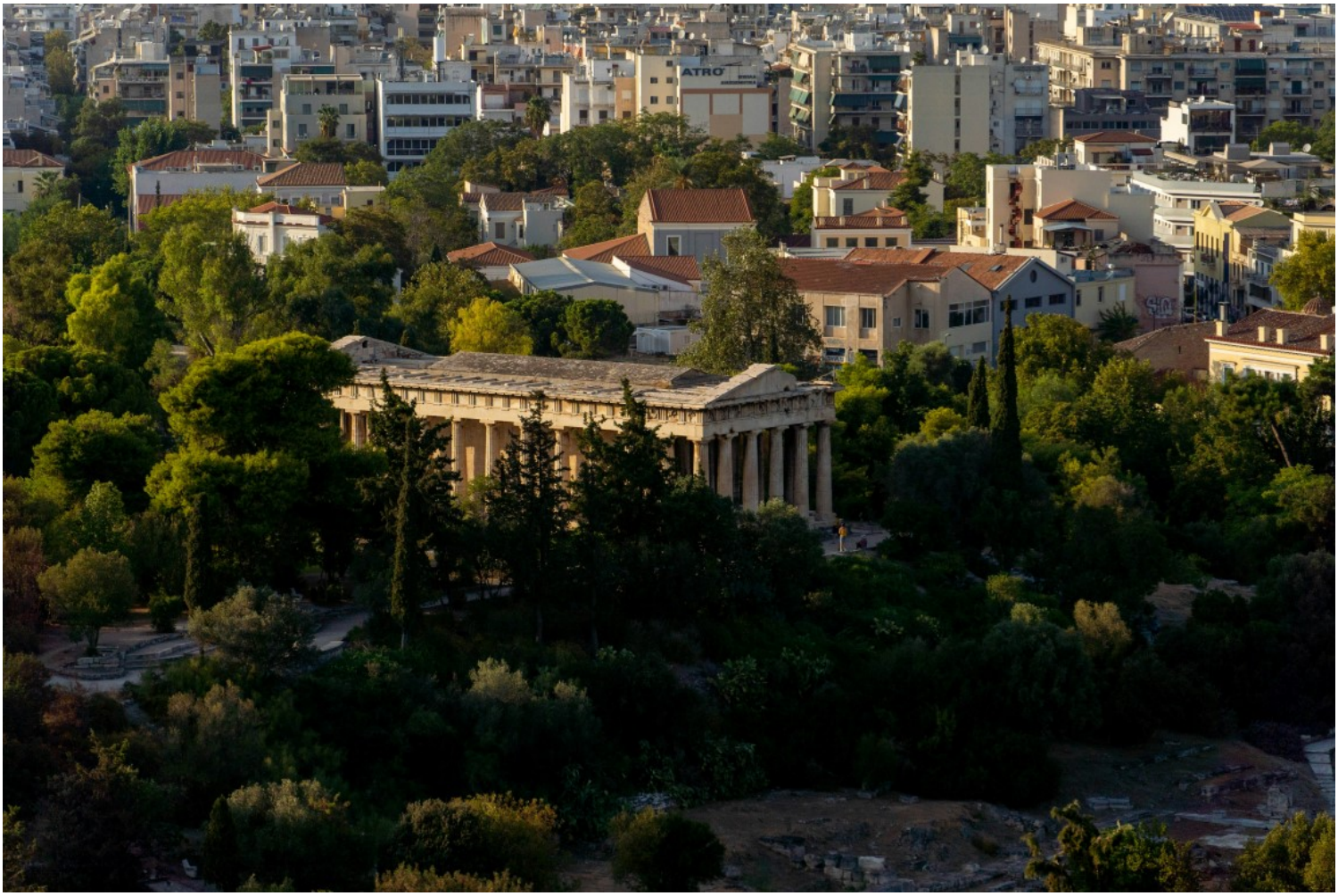
Archetype

Τα Μαθήματα από τις Κριτικές Επιτροπές: Πώς η Νέα Γενιά Αρχιτεκτόνων Αναδιαμορφώνει τα Πρότυπα Αριστείας

Ελένη Στεφανία Καλαποδά - 16/03/2026

Εικόνα Εξωφύλλου: Ναός του Ηφαίστου με τον αθηναϊκό αστικό ιστό στο βάθος | Φωτογράφος: Andrey Nuraliev / Unsplash License

Τον τελευταίο χρόνο βρέθηκα «μέσα στο δωμάτιο της κριτικής» σε πέντε διαφορετικά διεθνή βραβεία αρχιτεκτονικής και design, από τα Europe 40 Under 40 της Αθήνας και του Chicago Athenaeum Museum μέχρι τα RIBA UK Awards, τα WAN Awards και τα Frame Awards. Είδα εκατοντάδες έργα από περισσότερες από 50 χώρες, από μικρά κοινοτικά κέντρα και μουσεία μέχρι μεγάλα αεροδρόμια και σύνθετες αστικές αναπλάσεις.

Αυτό που με εντυπωσίασε δεν ήταν μόνο η μορφολογική ποιότητα ή η τεχνική αρτιότητα, αλλά κάτι βαθύτερο: η στροφή του κλάδου προς μια ολιστική κατανόηση της αρχιτεκτονικής, όπου βιωσιμότητα, κοινωνικός αντίκτυπος, τοπική ταυτότητα και τεχνολογία αντιμετωπίζονται ως ενιαίο πεδίο και όχι ως “add-on”. Η νέα γενιά αρχιτεκτόνων φέρνει στο προσκήνιο μια πρακτική που δεν αρκείται στο «καλό σχέδιο», αλλά μετριέται με όρους ανθεκτικότητας, δικαιοσύνης και πραγματικής αλλαγής στις ζωές των ανθρώπων.

Η αρχιτεκτονική εκπαίδευση μάς έδωσε τη γλώσσα: χωρική σκέψη, θεωρητικά εργαλεία, κριτική ικανότητα. Σήμερα, μέσα από τη συμμετοχή σε κριτικές επιτροπές, βλέπω πώς αυτή η γλώσσα μεταφράζεται σε έργα που δοκιμάζονται στην πράξη, σε κλίμακες πόλης, γειτονιάς ή κτιρίου, και πώς αναδιαμορφώνονται τα ίδια τα κριτήρια αριστείας με τα οποία αξιολογούμε το έργο μας.

Από το «Καλό Σχέδιο» στο Ολιστικό Πλαίσιο

Σε μια πρόσφατη συνεδρία κριτικής επιτροπής αξιολόγησα ένα μικρό μουσείο σύγχρονης τέχνης σε αγροτική κοινότητα. Μια νεανική ομάδα, με περιορισμένο προϋπολογισμό, δημιούργησε ένα κτίριο ταυτόχρονα εντυπωσιακό αισθητικά και εξαιρετικά λειτουργικό.

Το στοιχείο που το διέκρινε δεν ήταν μόνο η μορφή, αλλά η “διαδικασία”: συμμετοχικός σχεδιασμός με την τοπική κοινότητα, συνεργασία με τοπικούς τεχνίτες, χώροι που λειτουργούν ως γκαλερί και ως άτυπο κοινοτικό κέντρο. Σε πολλές υποβολές βλέπω την ίδια στροφή: η αισθητική αριστεία εμπλουτίζεται με κοινωνική ευαισθησία και πρακτική σοφία, με μια «ηθική» του σχεδιασμού που ζητά λογαριασμό για το πώς ζουν οι άνθρωποι μέσα στα έργα μας.

Η Δύναμη της Τοπικότητας

Στα Europe 40 Under 40 of the Chicago Athenaeum Museum ξεχώρισαν έργα από ελληνικά νησιά και μεσογειακές παράκτιες πόλεις που χρησιμοποιούν παραδοσιακές τεχνικές, όπως η ξηρολιθία, σε σύγχρονα κτίρια σχεδόν μηδενικού ενεργειακού αποτυπώματος. Χωρίς να «φωτογραφίζουν» το παρελθόν, μιλούν τη γλώσσα του “τόπου” και τη γλώσσα της σύγχρονης βιωσιμότητας ταυτόχρονα.

Η τοπικότητα εδώ δεν λειτουργεί ως νοσταλγία, αλλά ως εργαλείο καινοτομίας: ως πλαίσιο μέσα στο οποίο δοκιμάζουμε υλικά, τεχνικές και χωρικές τυπολογίες που αντλούν από την κλιματική και πολιτιστική πραγματικότητα κάθε περιοχής. Η εκπαίδευση μάς έμαθε να σκεφτόμαστε παγκόσμια· η πρακτική σήμερα μας καλεί να ενεργούμε τοπικά, και ακριβώς σε αυτή τη συνάντηση βλέπω τα πιο ενδιαφέροντα έργα.

Η Τεχνολογία ως Μέσο, όχι Αυτοσκοπός

Στα WAN Awards 2026, πολλές από τις πιο ώριμες υποβολές προέρχονταν από ομάδες που χρησιμοποιούν υπολογιστικό σχεδιασμό, AI και ψηφιακά εργαλεία όχι για να παράγουν εντυπωσιακές παραμετρικές μορφές, αλλά για να επιλύσουν πραγματικά προβλήματα: φυσικό αερισμό σε ακραία κλίματα, βέλτιστη χρήση νερού, προσαρμοστικότητα χώρων στον χρόνο.

Έργα με μηδενική χρήση κλιματισμού, μειωμένα λειτουργικά κόστη και χώρους που προσαρμόζονται στις ανάγκες των χρηστών σε βάθος δεκαετιών δείχνουν μια νέα σχέση με την τεχνολογία. Η τεχνητή νοημοσύνη και τα έξυπνα υλικά δεν αντικαθιστούν την ανθρώπινη κρίση· την ενισχύουν, όταν χρησιμοποιούνται με καθαρές προτεραιότητες και σαφή μέτρο.

Η Ανάδυση της Κοινωνικής Συνείδησης

Στα RIBA UK Awards πολλές υποβολές είχαν σαφή κοινωνικό στόχο: net-zero ενέργεια σε κοινωνικές κατοικίες, κοινοτικοί κήποι, χώροι συνάντησης που συν-διαμορφώθηκαν με τους μελλοντικούς κατοίκους από τα πρώτα στάδια. Στις συζητήσεις των κριτών έγινε ξεκάθαρο ότι η βιωσιμότητα χωρίς κοινωνική δικαιοσύνη

παραμένει ημιτελής.

Η αρχιτεκτονική εκπαίδευση μάς εξασκεί στο να ακούμε, να συνεργαζόμαστε, να σχεδιάζουμε με ταπεινότητα, δεξιότητες που αναφέρονται πια ως βασική προϋπόθεση επιτυχίας και σε κείμενα για το μέλλον του επαγγέλματος. Η νέα γενιά χρησιμοποιεί αυτές τις δεξιότητες για να αντιμετωπίσει συγκεκριμένα, μετρήσιμα προβλήματα: από την ενεργειακή φτώχεια μέχρι την ένταξη αποκλεισμένων ομάδων στον δημόσιο χώρο.

Τέσσερα Μαθήματα από τις Κριτικές Επιτροπές

Μέσα από αυτή την εμπειρία, έχω εντοπίσει τέσσερα συμπεράσματα που, κατά τη γνώμη μου, συμπληρώνουν όσα μας έδωσε η σχολή. Πρώτον, η λειτουργία είναι “ποίηση”: τα έργα που ξεχωρίζουν δεν διαλέγουν ανάμεσα στο όμορφο και στο λειτουργικό, αλλά ενοποιούν τα δύο σε μια συνεκτική αφήγηση, όπου η τεχνική απόφαση γίνεται χωρική εμπειρία.

Δεύτερον, ο περιορισμός τροφοδοτεί τη δημιουργικότητα. Μικρά budgets, αυστηροί περιβαλλοντικοί στόχοι και δύσκολες τοπικές συνθήκες, αντί να λειτουργούν ως φρένο, γίνονται πλαίσιο εφεύρεσης· πολλές από τις πιο καινοτόμες λύσεις προκύπτουν ακριβώς επειδή «δεν γινόταν αλλιώς». Τρίτον, η διαδικασία είναι μέρος του έργου: ο τρόπος που συνεργαστήκαμε, ποιον συμπεριλάβαμε, πώς διαπραγματευτήκαμε αντικρουόμενες ανάγκες, σήμερα αποτελεί ρητό κριτήριο αξιολόγησης και βασικό εργαλείο κοινωνικής και περιβαλλοντικής καινοτομίας.

Τέταρτον, η ταπεινότητα είναι δύναμη. Τα έργα που αναγνωρίζουν τα όρια του τόπου, που παραδέχονται τι δεν γνωρίζουν και ζητούν έγκαιρα βοήθεια από ειδικούς και κοινότητες, είναι αυτά που καταφέρνουν να παραμείνουν χρήσιμα, αγαπητά και ανθεκτικά στον χρόνο, όχι επειδή είναι αλάνθαστα, αλλά επειδή μπορούν να μαθαίνουν και να προσαρμόζονται.

Το Μέλλον Χτίζεται Τώρα

Όταν κοιτάζω τις φετινές αρχιτεκτονικές συμμετοχές, δεν βλέπω μόνο όμορφα κτίρια· βλέπω ένα επάγγελμα που προσπαθεί συνειδητά να επαναπροσδιορίσει τον ρόλο του μέσα σε κλιματική, κοινωνική και οικονομική κρίση. Για πολλές αναδυόμενες ομάδες, η βιωσιμότητα δεν είναι πλέον «extra», είναι το minimum: ενεργειακή απόδοση, ανθεκτικότητα, κυκλικότητα υλικών και κοινωνική δικαιοσύνη αντιμετωπίζονται ως αδιαπραγμάτευτο σημείο εκκίνησης. Ο άνθρωπος και η κοινότητα μετακινούνται από την περιφέρεια στο κέντρο του brief, με συμμετοχικό σχεδιασμό και ρόλο του αρχιτέκτονα ως social innovator και όχι μόνο ως «σχεδιαστή αντικειμένων».

Από την Κριτική στην Ελληνική Πραγματικότητα

Για την Ελλάδα, την Αθήνα και τις ελληνικές πόλεις, το διακύβευμα είναι σαφές: αν θέλουμε να είμαστε μέρος αυτής της διεθνούς συζήτησης, πρέπει να επενδύσουμε σε έργα που θέτουν στο κέντρο τον χρήστη, τον δημόσιο χώρο και την ανθεκτικότητα, όχι μόνο τη μορφή. Να δούμε τα περιορισμένα budgets, τις σύνθετες πολεοδομικές συνθήκες και τις κλιματικές πιέσεις όχι ως εμπόδια, αλλά ως καταλύτες δημιουργικότητας, όπως ήδη κάνουν πολλά νέα γραφεία διεθνώς.

Η αρχιτεκτονική εκπαίδευση μάς έδωσε τα εργαλεία· τώρα η ευθύνη περνά στην πράξη, στις επιτροπές, στους διαγωνισμούς, στα δημόσια έργα, στην καθημερινή δουλειά μας στο γραφείο ή στο εργοτάξιο. Αν κάτι μου δείχνουν οι φετινές διεθνείς υποβολές, είναι ότι η αναδυόμενη γενιά αρχιτεκτόνων, και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, είναι έτοιμη να πάει το επάγγελμα πιο μακριά, αρκεί να της δώσουμε χώρο, εμπιστοσύνη και ουσιαστικές ευκαιρίες. Το ταξίδι δεν είναι αφηρημένο· χτίζεται τώρα, σε κάθε μελέτη, σε κάθε κριτική επιτροπή, σε κάθε δημόσια συζήτηση για την πόλη. Και τα καλύτερα έργα δεν έχουν χτιστεί ακόμα, ας φροντίσουμε να τα σχεδιάσουμε εδώ.

Σύντομο βιογραφικό

Η Ελένη-Στεφανία Καλαποδά είναι Αρχιτέκτονας (Μηχανικός ΤΕΕ-TCG, ARB, AIA Associate, LEED GA, Envision SP) και αστική σχεδιάστρια (Master of Science in Architecture and Urban Design, Columbia GSAPP). Έχει εργαστεί σε έργα όπως το Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος SNFCC (National Opera & Library Complex σε συνεργασία με Renzo Piano Building Workshop), η Αθηναϊκή Ριβιέρα (Riviera Galleria σε συνεργασία με Kengo Kuma & Associates), το Μουσείο της Ακρόπολης (σε συνεργασία με Bernard Tschumi Architects) και διεθνή αεροδρόμια (King Salman International Airport-KSIA σε συνεργασία με Foster & Partners), και συμμετέχει σε κριτικές επιτροπές αρχιτεκτονικών βραβείων όπως τα Europe 40 Under 40 of The Chicago Athenaeum Museum, RIBA UK Sustainability Awards 2026, WAN Awards 2026, Frame Awards 2026, anotHERVIEWture Award 2026, καθώς και σε τεχνικές επιτροπές U.S. Green Building Council-USGBC LEED v5 (Water Efficiency Tag-WE TAG) και Autodesk AEC Advisory Councils. Παράλληλα, είναι μέλος της οργανωτικής επιτροπής του IEEE WIE Forum USA East 2025 (ClimateTech focus), όπου συνεισφέρει στην επικοινωνία και διάχυση γνώσης για την τεχνολογία κλίματος και τις βιώσιμες υποδομές.

Βασική Επαγγελματική Ιδιότητα:

Η Ελένη-Στεφανία Καλαποδά είναι Αρχιτέκτονας-Μηχανικός (National Technical University of Athens-NTUA), ΤΕΕ-TCG, ARB, AIA Associate, LEED GA, Envision SP) και αστική σχεδιάστρια (Master of Science in Architecture and Urban Design, Columbia GSAPP).